

Jurysdykcja krajowa w sprawach dotyczących ubezpieczeń na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1215/2012.

1. Potrzeba prawnoprocesowej ochrony słabszej strony stosunku ubezpieczenia w Unii Europejskiej

- 1.1. Motyw nr 18 rozporządzenia nr 1215/2012
- 1.2. Ewolucja regulacji jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczeń

2. Mechanizmy ochrony jurysdykcyjnej słabszej strony stosunku ubezpieczenia

2.1. Asymetria regulacji jurysdykcji krajowej przejawiająca się w uprzywilejowaniu strony słabszej – ubezpieczającego, ubezpieczonego i uposażonego z tytułu ubezpieczenia, a także poszkodowanego – w przedmiocie skorzystania z fakultatywnych podstaw jurysdykcji, wobec braku takiego prawa dla strony silniejszej – ubezpieczyciela;

2.2. Zachowanie możliwości kontroli jurysdykcji pośredniej w państwie uznania lub wykonania orzeczenia pochodzącego z innego państwa członkowskiego UE;

2.3. Ograniczenie swobody stron w zawieraniu umów jurysdykcyjnych.

3. Zakres zastosowania szczególnych norm jurysdykcyjnych w sprawach ubezpieczeń na podstawie sekcji 3 rozporządzenia 1215/2012

3.1. Zakres zastosowania rozporządzenia 1215/2012

3.2. Zakres podmiotowy i terytorialny rozporządzenia 1215/2012 w sprawach ubezpieczeniowych

3.3. Zakres przedmiotowy rozporządzenia 1215/2012 w sprawach ubezpieczeniowych

3.3.1. Pojęcie „sprawy ubezpieczeniowej”

3.3.2. Wyłączenie ubezpieczeń społecznych, reasekuracji i retrocesji, spory pomiędzy ubezpieczycielami, powództwa regresowe

3.3.3. Umowa o gwarancję ubezpieczeniową i umowa gwarancji ubezpieczeniowej

3.4. Zakres czasowy

4. Podstawy jurysdykcji w sprawach ubezpieczeniowych

4.1. Perspektywa ubezpieczającego, ubezpieczonego, uposażonego z tytułu ubezpieczenia i poszkodowanego

4.1.1. *Actor sequitur forum rei* – art. 11 ust. 1 lit a Rozporządzenia 1215/2012

4.1.2. *Forum actoris* – Art. 11 ust. 1 lit b Rozporządzenia 1215/2012 – powództwo przeciwko ubezpieczycielowi

4.1.3. Koasekuracja – art. 11 ust. 1 lit c Rozporządzenia 1215/2012

4.1.4. Jurysdykcja w sprawach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej i ubezpieczenia nieruchomości – art. 12 Rozporządzenia 1215/2012

4.1.5. Szczególne podstawy jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej – art. 13 Rozporządzenia 1215/2012: powództwo gwarancyjne i interwencyjne, przypozwanie, *actio directa*, zakres odesłania w art. 13 ust. 2 do art. 11 ust. 1 lit b Rozporządzenia 1215/2012

4.2. Powództwo wzajemne

4.3. Perspektywa ubezpieczyciela

4.4. Wpływ woli stron na jurysdykcję krajową w sprawach dotyczących ubezpieczeń

4.5. Brak wpływu zawisłości sprawy przed sądem państwa trzeciego na wytoczenie powództwa w sprawie ubezpieczeniowej

4.6. Brak zawieszenia postępowania oraz stwierdzenia braku swojej jurysdykcji przez sąd, niewłaściwy międzynarodowo na podstawie jurysdykcji umownej, przed który powództwo w sprawie ubezpieczeniowej wytoczył ubezpieczający, ubezpieczony, uposażony z tytułu ubezpieczenia lub poszkodowanego, w razie nieważności umowy jurysdykcyjnej na mocy przepisów sekcji 3 Rozporządzenia

5. Jurysdykcja w sprawach dotyczących ubezpieczeń na podstawie wdania się w spór – pouczenia ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia – art. 26 ust. 2 Rozporządzenia 1215/2012

6. Porównanie regulacji Rozporządzenia 1215/2012 z regulacją prawa krajowego w przedmiocie jurysdykcji krajowej w sprawach ze stosunku ubezpieczenia na podstawie art. 1103⁵ k.p.c.

7. Naruszenie przepisów o jurysdykcji w sprawach konsumenckich jako przesłanka odmowy uznania lub wykonania orzeczenia zagranicznego z innego państwa członkowskiego UE – art. 45 ust. 1 lit. e) pkt (i) Rozporządzenia 1215/2012

8. Prawo właściwe a właściwość międzynarodowa w sprawach ubezpieczeniowych

8.1. Ochrona kolizyjnoprawna ubezpieczającego jako słabszej strony umowy ubezpieczenia na podstawie Rozporządzenia Rzym I

8.2. Ochrona kolizyjnoprawna poszkodowanego na podstawie Rozporządzenia Rzym II

Przepisy:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz.UE.L Nr 351, str. 1)

Motyw 18 W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne.

Motyw 19 Z zastrzeżeniem jurysdykcji wyłącznych określonych w niniejszym rozporządzeniu powinna być przestrzegana autonomia stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji, z wyjątkiem spraw dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów lub z zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest jedynie ograniczona swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji.

Sekcja 3. Jurysdykcja w sprawach dotyczących ubezpieczenia.

Artykuł 10 Nie naruszając przepisów art. 6 oraz art. 7 pkt 5, w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejsza sekcja.

Artykuł 11

1. Ubezpieczyciel mający miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwany:

a) przed **sądy państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania;**

b) **w innym państwie członkowskim**, w przypadku powództw ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia – **przed sąd miejsca, w którym powód ma miejsce zamieszkania;** lub

c) jeżeli jest on współubezpieczycielem – **przed sąd państwa członkowskiego, przed który został pozwany główny ubezpieczyciel.**

2. Jeżeli ubezpieczyciel nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, ale posiada filię, agencję lub inny oddział w państwie członkowskim, to w sporach wynikających z ich działalności jest traktowany tak, jak gdyby miał miejsce zamieszkania na terytorium tego państwa członkowskiego.

Artykuł 12 W odniesieniu do ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej lub ubezpieczenia nieruchomości ubezpieczyciel może być ponadto pozwany przed **sąd miejsca, gdzie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę**. Tę samą zasadę stosuje się, jeżeli ruchomości i nieruchomości objęte są tą samą umową ubezpieczenia, a powstała na nich szkoda wynika z tego samego zdarzenia.

Artykuł 13

1. W odniesieniu do ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel może być również pozwany przed **sąd, w którym zawisło powództwo poszkodowanego przeciwko ubezpieczonemu**, o ile jest to dopuszczalne według prawa tego sądu.

2. Przepisy art. 10, 11 i 12 mają zastosowanie do **powództw wytoczonych przez poszkodowanego bezpośrednio przeciwko ubezpieczycielowi**, jeżeli takie bezpośrednie powództwo jest dopuszczalne.

3. Jeżeli prawo właściwe dla takiego powództwa bezpośredniego przewiduje przypoznanie ubezpieczającego lub ubezpieczonego, to ten sam sąd ma jurysdykcję także wobec tych osób.

Artykuł 14

1. Nie naruszając przepisów art. 13 ust. 3, **ubezpieczyciel może pozywać tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium pozwany ma miejsce zamieszkania**, bez względu na to, czy jest on ubezpieczającym, ubezpieczonym czy też uposażonym z tytułu

ubezpieczenia.

2. Przepisy niniejszej sekcji nie naruszają prawa do wytoczenia **powództwa wzajemnego** przed sąd, przed którym zgodnie z niniejszą sekcją zawisło powództwo główne.

Artykuł 15 Od przepisów niniejszej sekcji można **odstąpić na podstawie umowy tylko** wówczas:

1) **jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu**;

2) jeżeli przyznaje ona ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub uposażonemu z tytułu ubezpieczenia uprawnienie do występowania przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji;

3) jeżeli została ona zawarta między ubezpieczającym a ubezpieczycielem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie członkowskim, celem uzasadnienia jurysdykcji sądów tego państwa członkowskiego także wówczas, gdy zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło za granicą, chyba że taka umowa nie jest dopuszczalna według prawa tego państwa członkowskiego;

4) jeżeli została ona zawarta przez ubezpieczającego, który nie ma miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, z wyjątkiem ubezpieczenia obowiązkowego lub ubezpieczenia nieruchomości położonej w państwie członkowskim; lub

5) jeżeli dotyczy ona umowy ubezpieczenia obejmującej jedno lub więcej ryzyk, wymienionych w art. 16.

Artykuł 16 Do zakresu regulacji artykułu 15 pkt 5 należą następujące ryzyka:

1) wszelkie szkody:

a) w statkach morskich, urządzeniach umieszczonych na wodach przybrzeżnych lub na morzu otwartym albo w statkach powietrznych, wynikłe z ryzyk związanych z ich użytkowaniem w celach gospodarczych;

b) w przewożonych towarach innych niż bagaż pasażerów, jeżeli towary te przewożone są wyłącznie lub częściowo przez te statki morskie lub powietrzne;

2) odpowiedzialność wszelkiego rodzaju, z wyjątkiem odpowiedzialności za szkody na osobie pasażerów lub za szkody w ich bagażu:

a) wynikająca z używania lub eksploatacji statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), chyba że – co dotyczy tych ostatnich – przepisy prawne państwa członkowskiego, w którym statek powietrzny został wpisany do rejestru, zakazują zawierania umów dotyczących jurysdykcji w sprawach ubezpieczenia od takich ryzyk;

b) za szkody spowodowane przez przewożone towary podczas przewozu w rozumieniu pkt 1 lit. b);

3) straty finansowe związane z użytkowaniem lub eksploatacją statków morskich, urządzeń lub statków powietrznych, o których mowa w pkt 1 lit. a), w szczególności utrata frachtu lub opłaty czarterowej;

4) jakiegokolwiek dodatkowe ryzyko pozostające w związku z jednym z ryzyk wymienionych w pkt 1–3;

5) nie naruszając pkt 1–4 wszystkie „**wielkie ryzyka**” w rozumieniu dyrektywy 2009/138/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Solvency II).

Artykuł 45 ust. 1. Na wniosek każdej zainteresowanej strony odmawia się uznania orzeczenia, jeżeli: (...) e) orzeczenie jest sprzeczne z:

(i) rozdziałem II sekcji 3, 4 lub 5, w przypadku gdy ubezpieczający, ubezpieczony, uposażony z tytułu ubezpieczenia, poszkodowany, konsument lub pracownik był stroną pozwaną; (...)

2. Przy badaniu podstaw jurysdykcji, o których mowa w ust. 1 lit. e), sąd, do którego złożono wniosek, jest związany ustaleniami faktycznymi, na podstawie których sąd pochodzenia oparł swą jurysdykcję.

3. Nie naruszając przepisów ust. 1 lit. e), jurysdykcja sądu pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania. Przepisy dotyczące jurysdykcji nie należą do porządku publicznego, w rozumieniu ust. 1 lit. a).

Literatura:

1. Ereciński T., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Tom 5, Warszawa 2009.
2. Fras M., *Jurysdykcja krajowa w sprawach ubezpieczeniowych (część I i II)*, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2007: nr 9 s. 2-12 oraz nr 10 s. 2 - 14
3. Fras M., *Umowa ubezpieczenia w międzynarodowym prawie handlowym*, [w:] *Międzynarodowe prawo handlowe, System Prawa Handlowego*, t. 9, red. W. Popiołek, s. 549 - 603.
4. Fuchs D., *Jurysdykcja sądowa w zakresie ubezpieczeń gospodarczych według rozporządzenia Rady (WE) Nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych*, [w:] Z. Brodecki, M. Serwach (red.), *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz*. t. II, Warszawa 2010, s. 53 - 111
5. Fuchs D., *Właściwość sądu i właściwość prawa w europejskich ubezpieczeniach gospodarczych*, *Prawo Asekuracyjne* 2008, nr 2, s. 49 - 65.
6. Fuchs D., *Działalność ubezpieczeniowa w świetle Konwencji Brukselskiej-Lugano o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i gospodarczych*, *Rejent* 1999, nr 3, s. 60 - 72.
7. Gołaczyński J., [w:] *Jurysdykcja, uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych. Rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) Nr 1215/2012. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2015.
8. Grzegorzczak P., Weitz K., *Europejskie prawo procesowe cywilne*, Warszawa 2012.
9. Grzegorzczak P., *Nowy fundament europejskiego prawa procesowego cywilnego: jurysdykcja krajowa, zawisłość sprawy oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych według rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego nr 1215/2012 (Bruksela Ia) (część I)*, *PS* 2014 nr 6, s. 30.
10. Grzegorzczak P., Rylski P., Weitz K., *Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego (2003–2008)*, *KPP* Nr 3/2009, s. 753 - 854; (2009–2010), *KPP* Nr 3/2011, s. 763 - 873, (2011–2012), *KPP* Nr 3/2013, s. 657 - 772.
11. Weitz K., *Jurysdykcja krajowa oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych w świetle prawa wspólnotowego*, *KPP* 2004, nr 1, s. 215.
12. Weitz K., *Między forum prorogatum a forum non prorogatum - wzmocnienie skuteczności umów jurysdykcyjnych w świetle rozporządzenia Bruksela Ia*, *Palestra* 2014, nr 9, s. 181 - 198.
13. Weitz K., *Nowe rozwiązania dotyczące ochrony słabszej strony stosunku prawnego w rozporządzeniu Bruksela IA*, [w:] *Ochrona strony słabszej stosunku prawnego : księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Adamowi Zielińskiemu*, M. Boratyńska(red.), Warszawa 2016 s. 785 - 808.